

بررسی ابعاد اقتصاد مقاومتی در شهرداری شیراز

فهیمة طباطبایی* کارشناسی ارشد مدیریت فناوری اطلاعات،

کارشناس گروه پژوهش شهرداری شیراز

محمد معیت کارشناس ارشد مدیریت

رئیس گروه پژوهش شهرداری شیراز

چکیده

مقام معظم رهبری در بیانات متعدد خود در سال‌های اخیر، راهبرد اقتصاد مقاومتی را مورد توجه قرار داده‌اند و در سخنرانی‌هایشان دو رویکرد بنیادی از این راهبرد را معرفی نموده‌اند: تقویت، رشد و استحکام اقتصاد ملی از بعد داخلی و دیگری افزایش توان‌مندی برای مقابله با فشارهای جهانی از بعد خارجی است. اقتصاد مقاومتی را صرفاً نمی‌توان مقاومت اقتصادی دانست؛ بلکه ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد و عدم تزلزل در برابر فشارهای خارجی اقتصادی از شاخصه‌های بارز آن است. در راستای تحقق این امر، تمامی ارگان‌های ایرانی اعم از عمومی و خصوصی موظف به بررسی راه‌کارها و راه-بردهای اجرایی می‌باشند. از آنجایی که شهرداری‌ها با امور شهروندی و مدیریت شهرها سروکار دارند، در پیشبرد اهداف اقتصاد مقاومتی نقش چشم‌گیری ایفا می‌کنند. این مقاله با مرور مناسبی از پیشینه موضوع و سایر مطالعات مرتبط به بررسی ابعاد اقتصاد مقاومتی در شهرداری‌ها و به طور خاص شهرداری شیراز می‌پردازد.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، اقتصاد موازی، اقتصاد ترمیمی، اقتصاد دفاعی، اقتصاد الگو، سبک زندگی اقتصادی، نوآوری و شکوفایی، فرماندهی متمرکز

* نویسنده مسئول (Fa.tabatabayi@gmail.com)

۱. مقدمه و بیان مسئله

اصطلاح «اقتصاد مقاومتی» پس از تشدید تحریم‌های یک‌جانبه و غیرانسانی غرب علیه ایران در سال‌های اخیر، توسط مقام معظم رهبری ترویج می‌شود و هدف آن استفاده از توان داخلی و مقاومت در مقابل تحریم‌ها با ایجاد کمترین بحران است (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹؛ ۱۳۹۲).^۲ اقتصاد مقاومتی به معنی تشخیص حوزه‌های فشار و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی‌اثر کردن آن تاثیرها می‌باشد و در شرایط آرمانی تبدیل چنین فشارهایی به فرصت است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۴).^۳ طبق نظر دولت‌مردان ایران در تعریف اقتصاد مقاومتی، ضرورت مقاومت برای رد کردن فشارها و عبور از سختی‌ها برای رسیدن به نقاط مثبت ملی نیاز است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۳).^۴ دشمن در طول چند دهه‌ی اخیر، تمام ابزارهای مبارزه با تفکر جمهوری اسلامی را امتحان کرده است، اما ابزاری که همیشه در کنار ابزارهای دیگر بوده مبارزه‌ی اقتصادی است که امروز تبدیل به آخرین و مؤثرترین ابزار دشمن شده است. دشمن به دلیل ضعف درونی و استراتژیک نمی‌تواند سیستم اقتصادی جمهوری اسلامی را به طور کامل مختل کند، اما بر روی نقاط ضعف و اجزای ناقص این سیستم اصرار و تأکید می‌کند و پیشرفت‌هایی نیز داشته است.

وابستگی به درآمدهای حاصل از اقتصاد تک‌محصولی و صادرات نفت خام، شکاف طبقاتی و فقر نسبی، فساد اقتصادی و اداری، عدم شایسته‌سالاری علمی، ضعف نظام بانکداری، پولی و سیستم ارزی کشور، عدم توجه به تغییر هرم جمعیتی و سال-خوردگی جمعیت، بوروکراسی عریض و طویل دولتی، فضای کسب‌وکار و بیکاری تحصیل‌کرده‌ها، وجود سرمایه‌های سرگردان که ناشی از دستوری بودن نرخ ارز و نرخ بهره است، قاچاق کالا به داخل و خارج، عدم نظارت دقیق بر چرخه‌ی توزیع کالا به

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور، ۱۳۸۹/۰۶/۱۶.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی، ۱۳۹۲/۱/۱.

۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت، ۱۳۹۱/۰۶/۰۲.

۴. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان، ۱۳۹۱/۰۵/۱۶.

صورت عمده‌فروشی و خرده‌فروشی در کشور، ضعف حمل و نقل ریلی به عنوان زیربنای توسعه‌ی اقتصادی، عدم توجه به سرمایه‌های اجتماعی و سرمایه‌های نمادین در کشور اشاره نمود. در ساختن شاخص برای اقتصاد مقاومتی باید رفع این مشکلات مبنا و اساس قرار گیرد (جلیلی کامجو، ۱۳۹۱؛ فیروزآبادی، ۱۳۹۱).

اقتصاد مقاومتی به دنبال پیش‌بینی مشکلات این‌چنینی و ارائه‌ی راه‌حل لازم است. اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی نیست، بلکه مفهوم شکوفایی اقتصاد و رفع مشکلات موجود در زیربخش‌های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است. اقتصاد مقاومتی لازم است در زیربخش‌های اقتصادی وارد شود، به خصوص در بخش کالاهای استراتژیک وارداتی و صادراتی. حوزه‌ی فعالیت اقتصاد مقاومتی را می‌توان به ۲ بخش داخلی و خارجی تقسیم‌بندی نمود، زیرا هر قدر که اقتصاد ایران در خارج نیاز به اقتصاد مقاومتی دارد، در داخل نیز در مقابل مفسدان اقتصادی و سیاسی و رانت‌خواران نیاز به اصلاح امور اقتصادی - سیاسی دارد. مطمئناً خاستگاه اقتصاد اسلامی نیز قلب انسان‌هاست و زمانی اقتصاد اسلامی در جامعه جاری می‌شود؛ که ابتدا مسئولین و مدیران ارشد در باطن خویش اقتصاد اسلامی را بپذیرند و این تفکر را در عمل به بخش‌های مختلف جامعه القا کنند. این روش اقتصادی از نظر تعریف با اقتصاد ریاضتی تفاوت دارد (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹؛ مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۲؛ بحرینی، ۱۳۹۲؛ جلیلی کامجو، ۱۳۹۱).

اقتصاد مقاومتی یک بحث تئوریک محض متخصص دانشگاه و حوزه نیست، بلکه بیشتر اقتصاد کاربردی^۵ است. اقتصاد مقاومتی یک شعار نیست، یک واقعیت اقتصادی است که شاخص‌های آن ریشه در عمل دارد، نه حرف. القای تفکر اقتصاد مقاومتی یک تدبیر هوشمندانه است تا مدیران ارشد اقتصادی را از غفلت ایجادشده در بخش اقتصاد برهاند. اقتصاد مقاومتی مکمل جهاد اقتصادی است و ایجاد امنیت و ثبات در اقتصاد و عدم تزلزل در برابر شوک‌های خارجی اقتصادی یا همان استقلال اقتصادی از

۵. Applied Economy

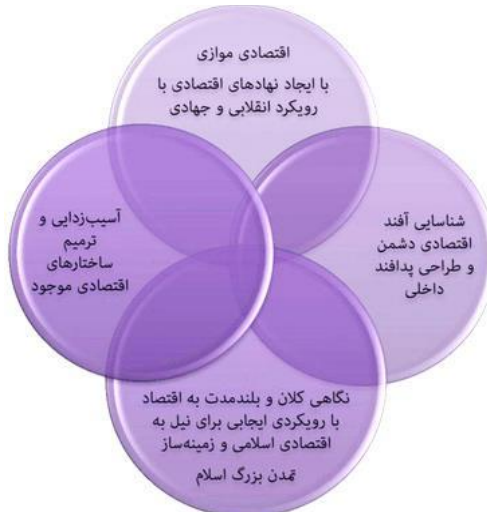
شاخصه‌های بارز آن است (جلیلی کامجو، ۱۳۹۱).

۲. مروری بر ادبیات نظری موضوع

۲.۱. اقتصاد مقاومتی چیست؟

امروزه جمهوری اسلامی در حوزه‌های اقتصادی خود با مسائل یا مفاهیمی مواجه است که تا کنون چه در عرصه‌ی نظر و در کتاب‌های درسی و چه در عرصه‌ی عمل و تجارب بشری مشابه و مابه‌ازای واقعی نداشته است. بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری و ابتکار و نظریه‌پردازی و الگوسازی در این عرصه‌های جدید اقتصادی است. یکی از این مفاهیم، «اقتصاد مقاومتی» است و چگونگی واکنش به آن هم امری بدیع است. ابتدا لازم است که یک تبیین و تعریف علمی از اقتصاد مقاومتی ارائه شود. اقتصاد مقاومتی را می‌توان چهارگونه تعریف نمود (تصویر شماره ۱) و چهار الگو از آن یا ترکیبی از همگی آنها را در کشور به عنوان پروژه‌هایی ملی پیگیری کرد (پیغامی، ۱۳۹۱: ۲)

شکل ۱. چهار الگوی اقتصادی از اقتصاد مقاومتی.

۲.۱.۱. اقتصاد موازی: تعریف اول از اقتصاد مقاومتی به مثابه‌ی «اقتصاد موازی»

است؛ یعنی همان‌طور که انقلاب اسلامی با توجه به نیاز خود اقدام به تأسیس نهادهایی مانند کمیته‌ی امداد، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و بنیاد مسکن نمود، امروز نیز بایستی برای تأمین اهداف انقلاب، این پروژه را ادامه داده و تکمیل کند. زیرا انقلاب اسلامی به اقتصاد مقاومتی و به نهادسازی‌های مقاومتی در اقتصاد نیاز دارد؛ که چه بسا از عهده‌ی نهادهای رسمی اقتصادی بر نمی‌آید. این امر به معنای نفی نهادهای مرسوم نیست. البته این الگو در مدل‌های حکمرانی مرسوم در دنیا و اتفاقاً در کشورهایی دارای تجربه و توان حکمرانی بیشتری وجود دارد و این کشورها دارای نظام‌های چندلایه‌ی سیاست‌گذاری و اداره‌ی امور عمومی هستند. به عنوان مثال می‌توانیم از حضور همزمان نهادهای دولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، خیریه و بنگاه‌های خصوصی در عرصه‌ی بهداشت و سلامت یا حتی در عرصه‌ی دفاعی و امنیتی کشورهای توسعه‌یافته‌ی غربی نام ببریم (پیغامی، ۱۳۹۱: ۲).

۲. ۱. ۲. **اقتصاد ترمیمی:** تعریف دوم از اقتصاد مقاومتی عبارت از اقتصادی است که در پی «مقاوم‌سازی»، «آسیب‌زدایی»، «خلل‌گیری» و «ترمیم» ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی است. در این رویکرد به دنبال آن هستیم که با بازتعریف سیاست‌های نهادهای موجود، کاری کنیم که انتظارات اقتصادی ما را برآورند. مثلاً در این تعریف، بانک مرکزی یا وزارت بازرگانی موظف‌اند که کانون‌های ضعف و بحران را در نظام اقتصادی کشور شناسایی کنند و خود را بر اساس شرایط جدید اقتصادی، تحریم‌ها یا نیازهای انقلاب اسلامی بازتعریف نمایند و در نتیجه عملکردی جهادی ارائه دهند. کشورهای توسعه‌یافته نیز در برهه‌هایی از تاریخ اقتصادی خود، مجبور به مقاوم‌سازی ساختارهای اقتصادی شدند. مثلاً غرب پس از دو شوک نفتی ۱۹۷۹ و ۱۹۸۳ میلادی، اقدام به جایگزینی سوخت‌های فسیلی با سایر سوخت‌های نوین کرد؛ به‌طوری که امروزه با قیمت‌های بالای یکصد دلار نیز دچار شوک نفتی نمی‌شود. با این توضیحات ما امروز فقط نیازمند عزمی ملی برای اجرای این پروژه‌ی ملی و ارزشی هستیم (پیغامی، ۱۳۹۱: ۲).

۲. ۱. ۳. **اقتصاد دفاعی**: تعریف سوم از اقتصاد مقاومتی، متوجه «هجمه‌شناسی» و «پدافندشناسی» ما در برابر آن هجمه است. یعنی ما باید ابتدا بررسی کنیم که مخالفان ما حمله به اقتصاد ایران و اختلال در آن را چگونه و با چه ابزارهایی صورت می‌دهند. بنابراین وقتی به اقتصاد مقاومتی دست یافته‌ایم که ابزارها و شیوه‌های هجمه‌ی دشمن را پیشاپیش شناخته باشیم و بر اساس آنها استراتژی مقاومت خود را علیه آنان تدوین و اجرا کنیم (پیغامی، ۱۳۹۱: ۲).

۲. ۱. ۴. **اقتصاد الگو**: چهارمین تعریف نیز این است که اساساً اقتصاد مقاومتی یک رویکرد کوتاه‌مدت سلبی و اقدامی صرفاً پدافندی نیست؛ بر خلاف سه تعریف قبلی که اقتصاد مقاومتی را یا پدافندی یا کوتاه‌مدت می‌دانستند، این رویکرد چشم‌اندازی کلان به اقتصاد جمهوری اسلامی ایران دارد و مشمول یک اقدام بلند مدت است. اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم‌انداز بلندمدت پیش روی اقتصاد ایران است. در این رویکرد دوراندیشانه در پی «اقتصاد ایده‌آلی» هستیم که هم اسلامی باشد و هم ما را به جایگاه اقتصاد اول منطقه برساند؛ اقتصادی که برای جهان اسلام الهام‌بخش و کارآمد بوده و زمینه‌ساز تشکیل «تمدن اسلامی» باشد. در این مقوله است که اقتصاد مقاومتی مشتمل بر اقتصاد کارآفرینی و ریسک‌پذیری و نوآوری می‌شود (پیغامی، ۱۳۹۱: ۲).

۲. ۲. **مروری بر عناصر اصلی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی**

عناصر اصلی یک اقتصاد مقاومتی را می‌توان با نگاهی به اهداف آن، نوع موانع و نیز الگوی حرکت شناسایی نمود که در ادامه معرفی می‌شوند:

۲. ۲. ۱. **سبک زندگی اقتصادی/جهادی**: سبک زندگی اقتصادی از نظر فردی و اجتماعی می‌تواند بیانگر یکی از مهم‌ترین نقاط ضعف و آسیب برای پیشرفت اقتصادی یک جامعه‌ی رشدیابنده باشد. نگرش‌ها، گرایش‌ها و رفتارهای شکل‌دهنده به این روابط و تعاملات اقتصادی در عرصه‌ی فردی و اجتماعی به‌صورت خلاصه در قالب «سبک

زندگی اقتصادی» بیان می‌شود. آنچه تحت عنوان فرهنگ کار، فرهنگ مصرف، فرهنگ پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، فرهنگ مالیاتی، فرهنگ بهره‌وری و... از آنها یاد می‌شود، همگی عناوینی است که برای تبیین وضعیت موجود و نگرش‌ها و رفتارهای موجود در این عرصه‌ها و تلاش برای برنامه‌ریزی و تغییر آنها به وضعیت مطلوب مطرح می‌شود. توجه به اهمیت سبک زندگی اقتصادی و رفتارسازی مطلوب در حوزه اقتصاد، مقوله‌ای است که در طول سالیان گذشته همواره مدنظر برنامه‌ریزان اقتصادی و اجتماعی کشورهای مختلف البته منطبق بر دیدگاه آنها از الگوی مطلوب زندگی فردی و اجتماعی قرار داشته و برای اجرایی نمودن آن سیاست‌های مختلفی را تدارک دیده‌اند. مرحله‌ی تخصیص منابع، امکانات و داشته‌ها در واقع کانون فعالیت‌های اقتصادی هر جامعه‌ای بشمار می‌رود. در ایران نیز برای تولید هر واحد کالا یا خدمت، منابع بیشتری را مصرف می‌کنیم و این مؤید پایین بودن بهره‌وری کشور در بخش‌های مختلف از جمله انرژی و آب است (پیغامی، ۱۳۹۱: ۱).

وجود این وضعیت سبب شد تا رهبر انقلاب اسلامی سال ۸۸ شمسی را به عنوان سال «اصلاح الگوی مصرف» نام‌گذاری نمایند و در پی آن سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف را به دستگاه‌های اجرایی و رؤسای قوای سه‌گانه ابلاغ کنند. به گفته رهبری یک رکن تحقق اقتصاد مقاومتی ضرورت طراحی یک الگوی مشخص از شیوه‌ی زندگی متناسب با اقتصاد مقاومتی برای عموم مردم است. یعنی چه الگوی مشخصی برای بدنه‌ای از مردم ارائه شود که بدانند نیازها و مقتضیات انقلاب چه نوع سبک زندگی را می‌طلبد. وقتی یک شیوه‌ی زندگی بر اساس سه‌گانه‌ی «اعتماد به نفس ملی، روحیه‌ی جهادی، و پرهیز از لقمه‌ی حرام» طراحی شود، می‌توان به کارآمدی آن امیدوارتر بود. بنابراین وجود روحیه‌ی جهادی منبث از آموزه‌های دینی در آن سبک زندگی بسیار مهم و کلیدی است. در روایات ما این عبارت وجود دارد که «اگر کسی در میدان جنگ نبوده باشد یا در دلش حدیث جهاد نخواند، به گونه‌ای از نفاق زندگی

را ترک می‌کند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۱؛ ترابزاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ پیغامی، ۱۳۹۱: ۱).

۲.۲.۲. اهمیت فرهنگ‌سازی اقتصادی / اصلاح نظام آموزشی / اصلاح نظام

تبلیغاتی: عدم وجود فرهنگ مناسب اقتصادی زمانی جلوه‌گر خواهد شد که افراد در موقعیت‌های انتخاب و تصمیم‌گیری اقتصادی قرار گرفته و لازم است مبتنی بر ارزش‌های دینی و مقتضیات بومی خویش به رفتاری مناسب دست زنند، اینجاست که درک و فهمی منسجم و نظام‌مند از مفاهیم و روش‌های اقتصادی آنها را همراهی نمی‌کند و نتیجه‌ی چنین ضعف و فقدان بر پیشرفت اقتصادی و توسعه همه‌جانبه‌ی کشور پیشاپیش معلوم است. بدیهی است اقتصاد مقاومتی بر پایه و اساس سرمایه‌ی معنوی افراد و جامعه استوار است. بدون معنویت و سلامت معنوی، مقاومت شکننده است. مثال مهم اقتصادی در این زمینه، پرهیز از لقمه‌ی حرام است. لقمه‌ی حرام مانند یک ویروس کشنده و خطرناک است که ایمنی دستگاه تشخیص و عملکرد افراد را به کلی نابود می‌کند. لذا یکی از اهداف اساسی ما باید این باشد که مسیر رانت‌خواری‌ها و میزان آن را در اقتصاد کشور بررسی نماییم و سپس با کانون‌های آن به‌شدت مقابله کنیم.

از آنجایی‌که کارکرد نظام آموزشی آن است که کودکان و نوجوانان و جوانان یک کشور را متناسب با شرایط و نیازهای تاریخی آن برهه تربیت کند؛ مسئله مهم دیگر این است که نظام آموزشی ما متناسب با اقتصاد مقاومتی عمل کند و آموزه‌هایی را برای اقشار سنی فرزندان ایران مدنظر قرار دهد. این سؤال مطرح است که نظام آموزشی ایرانی تا چه اندازه به دنبال جهادی بارآوردن مخاطبان خویش است؟ برای این مسئله به شعر و داستان و کاریکاتورهایی احتیاج است تا کودکان را به این سمت هدایت نمود. بنابراین توجه به نظام آموزشی و تربیتی در این عرصه مهم است. مسئله مهم دیگر در زمینه فرهنگ‌سازی درباره‌ی نظام رسانه‌ای و تبلیغاتی برای رواج آموزه‌های اقتصاد

۶. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۰۵/۰۳.

مقاومتی است. وجود یک نظام تبلیغاتی هماهنگ و منسجم که بتواند این آموزه‌ها را از طریق رسانه‌های رسمی و غیر رسمی مختلف، به‌خوبی و در بسته‌بندی‌های مناسب به مردم عرضه کند، ضروری است. بنابراین باید از ظرفیت همایش‌ها، سخنرانی‌ها، اینترنت، شبکه‌های تلویزیونی و رادیویی و حتی مجالس مذهبی و هیئات برای رسیدن به این مقصود استفاده نمود.

۲.۲.۴. پیشگامی دولت: آنچه از محتوای سیاست‌های کلی دولت در سال‌های اخیر برمی‌آید، تلاش برای جهت‌دهی اقدامات سه ضلع مثلث رفتارهای اقتصادی یعنی خانوارها، دولت و بنگاه‌های اقتصادی با پیشگامی و محوریت دولت است. این‌که در کشور ما هنوز هم غالب اقتصاد توسط دولت، شرکت‌های دولتی و مؤسسات عمومی تدبیر می‌شود، نشان می‌دهد پیشگامی دولت بدون شک در همه ابعاد جامعه آثار شگرفی بر جای خواهد گذاشت (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۳؛ پیغامی، ۱۳۹۱: ۱).

۲.۲.۵. وجود فرماندهی متمرکز برای فعالیت در عرصه‌ی اقتصاد مقاومتی: فعالان این عرصه باید بتوانند اطلاعات و دستاوردهای خود را در جایی به اشتراک بگذارند. فرماندهی هوشمند و متمرکز برای هدایت فعالیت‌های این حوزه و شناسایی و آموزش نیروهای مستعد و مناسب برای فعالیت علمی و عملیاتی در این عرصه لازم است. افراد دغدغه‌مند و مراکز تحقیقاتی و اجرایی که به این موضوع ورود کرده‌اند، باید در شبکه‌ای فعال و مؤثر، از فعالیت‌های مهم و مسائل جدید مطلع شوند و سامانه‌ای پویا و هوشمند برای این مسئله وجود داشته باشد. مراکز شورای عالی امنیت ملی که در این موضوع ورود خوبی داشته‌اند، بایستی با عنایت به مسائل فوق در کمک گرفتن از دیگر نیروها پویا و چابک باشند.

۲.۲.۶. رصد و دیده‌بانی فضای اقتصادی داخلی و بین‌المللی: گردآوری آمارهای دقیق و روزآمد در زمینه اقتصادی امری ضروری است. بدون این دو، فعالیت برای تحقق اقتصاد مقاومتی امکان ندارد. برای تحقق این امر به شاخص‌های بومی نیاز است تا میزان مقاومت و آسیب‌پذیری اقتصادمان را بر اساس آنها شناسایی کنیم (مقام

معظم رهبری، ۱۳۹۱؛ پیغامی، ۱۳۹۱: (۱).

۲.۲.۷. استفاده از همه‌ی ظرفیت‌های دولتی و مردمی: یکی از بخش‌های مهم اقتصاد مقاومتی تکیه به مردم است؛ دنبال کردن سیاست‌های اصل ۴۴ با تأکید و اهتمام و دقت و وسواس هرچه بیشتر به منظور حمایت از بخش خصوصی امری ضروری تلقی می‌شود. اقتصاد مقاومتی معنایش این است که اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری‌اش کاهش پیدا کند. طبق بیانات رهبری سیاست‌های اصل ۴۴ با اهتمام، دقت و وسواس هرچه بیشتر باید دنبال شود. «در بعضی از موارد از خود مسئولین می‌شنوم، بخش خصوصی به خاطر کم‌توانی‌اش جلو نمی‌آید. خب، باید فکری بکنید برای اینکه به بخش خصوصی توان-بخشی بشود؛ حالا از طریق بانکهاست، از طریق قوانین لازم و مقررات لازم است؛ از هر طریقی که لازم است، کاری کنید که بخش خصوصی، بخش مردمی، فعال شود. باید با چشم‌های تیزبین، ریزبین و دوربین مراقبت کنید که کسانی نیایند به عنوان ایجاد اشتغال و ایجاد کار و کارآفرینی تسهیلات بانکی بگیرند، اما کارآفرینی واقعی انجام نگیرد. این را باید مراقبت کنید؛ به نظر من همکاری قوه‌ی مجریه و قوه‌ی قضائیه در اینجا یک کار بسیار لازمی است.»

اقتصاد مقاومتی ماهیتاً اقتصادی مردمی است. اگر قرار باشد نهادسازی‌های موازی در اقتصاد مقاومتی صورت پذیرد، هیچ لزومی ندارد که این نهادسازی را دولت انجام دهد، بلکه ضروری است که مردم وارد این عرصه شوند تا از ورود رانت‌خوارها به اقتصاد جلوگیری کنند. در زمان جنگ جهانی دوم، اقتصاددان‌های معروف آمریکا در واحد اقتصادی وزارت دفاع این کشور برنامه‌ریزی کردند که چگونه می‌توانند از شرایط موجود و ظرفیت‌های مردمی برای جنگ استفاده کنند. امروز ما نیاز داریم که یک بار مهارت‌های مردم خودمان را کاملاً رصد کنیم تا دریابیم که در روز مبادا مهارت چه کسانی برای این کشور به کار می‌آید. به بیان رهبری برای این که عملیات جهاد اقتصادی موفق باشد، باید بازیگران اصلی این اقتصاد نه به صورت کلی، که کاملاً جزئی تعیین شوند. یعنی تقسیم‌بندی خود را از حالت مردم و مسئولین به یک تقسیم‌بندی تخصصی تبدیل نمود که شامل اساتید دانشگاه، اساتید حوزه، دانشجویان، طلاب،

دانش‌آموزان، معلمان و زنان خانه‌دار و همه‌ی اقشار دیگر بشود (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۴؛ پیغامی، ۱۳۹۱: ۱).

۲.۲.۸. حمایت از تولید ملی و فعالان اقتصادی: یک رکن دیگر اقتصاد

مقاومتی، حمایت دولت از فعالان اقتصادی و تولید ملی است. حمایت از صنعت و کشاورزی. اگر دولت در شرایط عادی از فعالان اقتصادی و از کشاورزان و کارگران و کارمندان حمایت کند، آن وقت می‌تواند انتظار داشته باشد که آنها هم در روز مبادا به کمک کشور بیایند. یکی از مفاهیم اساسی در ادبیات اقتصادی این است که واردات یعنی ایجاد اشتغال برای نیروی کار خارجی و صادرات یعنی ایجاد اشتغال برای نیروی داخلی. حمایت از تولید داخلی بر رشد و شکوفایی اثر دارد، نه بصورت غیرمستقیم و با واسطه. با حمایت از تولید داخلی وابستگی به دنیای خارج کاهش می‌یابد و در نتیجه اثربخشی تحریم‌ها کاهش می‌یابد. ایجاد اشتغال برای نیروی کار داخلی، کمتر شدن فشار تورمی، توجه به برند داخلی در صنایع مختلف، تقویت بخش خصوصی، ارزآوری کالاهای غیر نفتی از مزایای پشتیبانی از اقتصاد داخلی کشور است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۴؛ پیغامی، ۱۳۹۱: ۱).

۲.۲.۹. تحرک دیپلماسی کشور برای فعال کردن ظرفیت‌های بالقوه و

فرصت‌های جهانی در اقتصاد مقاومتی: اقتصاد مقاومتی در شبکه‌ای پویا از اقتصاد جهانی معنادار می‌شود و کشف و بکارگیری و ساخت ظرفیت این شبکه برعهده‌ی خود ماست. جهانی شدن اقتصاد موجب شده تا مقاومت اقتصادی نیز تعاریف جدید به خود بگیرد، لذا ایران نیازمند بازیگرانی خاص در عرصه‌ی اقتصاد جهانی و بازی در لایه‌های مختلف آشکار و پنهان آن است. همچنین لازم است گردآوری و استفاده از تجارب اقتصادی دیگر کشورها در زمینه‌های مشابه مجدانه پیگیری شود. به هر حال ممکن است هر کشوری در یک برهه‌ای با مشکلات اقتصادی مواجهه بوده باشد؛ اگر دستگاه دیپلماسی کشور این تجربیات را گردآوری کند و در اختیار فعالان و محققان اقتصادی بگذارد، این مسئله برای اقتصاد کشور بسیار راهگشا خواهد بود (پیغامی،

۱۳۹۱: (۱).

۱۰.۲.۲. گفتمان سازی: یکی از ارکان دیگر تحقق اقتصاد مقاومتی لزوم تبدیل بحث اقتصاد مقاومتی به گفتمان رایج در دانشگاه‌ها، مراکز علمی و مجامع مذهبی است. همین صحبت کردن و گفت‌وگو پیرامون این موضوع و توجه به ابعاد مختلف آن، در سرعت حرکت به سمت تحقق اقتصاد مقاومتی تأثیری بسزا خواهد داشت. این مسئله باید در کلاس‌های درس و پروژه‌های علمی از محققان و نخبگان خواسته شود و از سوی استادان اقتصاد که درد دین دارند یا حداقل آزاده و میهن‌دوست هستند، جدی گرفته شود (پیغامی، ۱۳۹۱: ۱). در تصویر زیر ارکان تحقق اقتصاد مقاومتی که از بیانات رهبری استخراج شده است، قابل مشاهده است:

شکل ۲: ارکان اقتصاد مقاومتی در بیانات متعدد رهبری

موارد دیگری که بر مبنای سیاست‌های سال‌های اخیر می‌توان مطرح نمود در ادامه اشاره شده است:

۱۱.۲.۲. تمرکز بر تعریف شاخص‌ها در اصلاح الگوی مصرف: سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف را می‌توان در یک کلمه در مفهوم لزوم تعریف شاخص‌ها و ارتقاء بهره‌وری در بخش‌های مختلف اقتصادی خلاصه نمود. در مجموعه سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف توجه به موضوع بهره‌وری از لزوم توجه به اصلاح فرهنگی آن آغاز شده و با خط مشی‌هایی درباره‌ی ارتقاء بهره‌وری استفاده از منابع انرژی، آب و نیروی انسانی پایان می‌یابد. در زمینه‌ی بهره‌وری انرژی، مجموعه سیاست‌های مذکور با طرح شاخص شدت انرژی، افقی را برای کاهش این شاخص به دو سوم وضعیت فعلی تا پایان برنامه‌ی پنجم و یک دوم تا پایان برنامه‌ی ششم توسعه ترسیم می‌نماید که

اجرای شدن آن مستلزم اقدامات اجرایی همه‌ی سیاست‌های ذیل بند هفتم، به‌ویژه تدوین برنامه‌ی ملی بهره‌وری انرژی و طراحی سامانه‌ی انرژی کشور می‌باشد. این‌ها را می‌توان پیش‌نیازی برای اصلاح در وضعیت موجود تولید و انتقال و مصرف انرژی در کشور دانست. علاوه بر این، اصلاح ساختار حمل و نقل عمومی کشور با توجه به اجرای کامل قانون نظام جامع حمل و نقل کشور، تا حدودی می‌تواند مشکلات این عرصه را برطرف نماید (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۱؛ طغیانی، ۱۳۹۲).

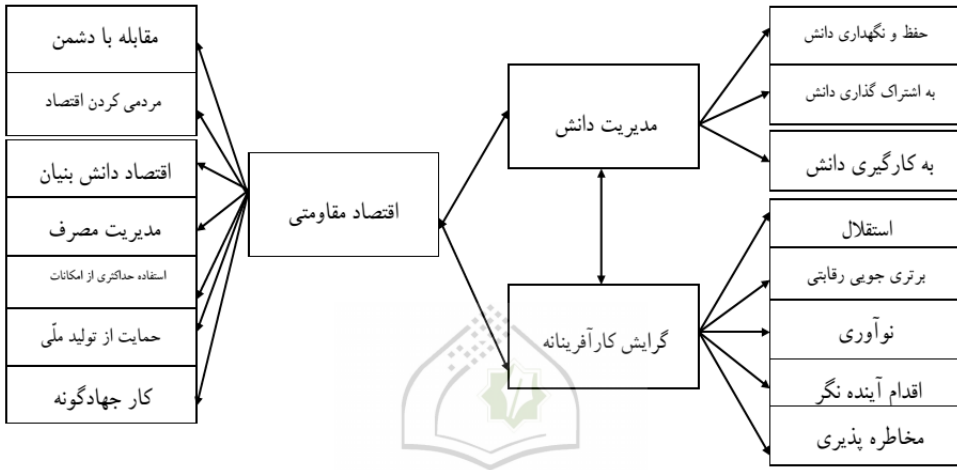
۱۲.۲.۲. توجه به اصلاحات نهادی در اصلاح الگوی مصرف: آنچه به سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف وجهی متمایز بخشیده است، توجه به اصلاحات نهادی در هر بخش است. در بحث بهبود بهره‌وری انرژی، طراحی و تدوین برنامه‌های جامعی برای انرژی کشور و نیز متناسب با آن توجه به اهمیت و لزوم بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات مربوطه و تعریف و اعمال استانداردهای مناسب، توجه به اهمیت طراحی و تدوین سند ملی الگوی مصرف (بخصوص مصرف آب)، در کنار لحاظ ضرورت توجه به اقدامات تشویقی و حمایتی و نیز تعریف استانداردها و شاخص‌های مربوطه و رصد و پایش آنها مواردی است که برای به ثمر رسیدن اصلاحات مورد نظر ضروری باشد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱: ۱؛ جمالی‌نژاد، ۱۳۹۲؛ طغیانی، ۱۳۹۲).

۱۳.۲.۲. گرایش کارآفرینانه: کارآفرینی، نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی است و نقش آن، نوآوری یا ایجاد ترکیبات تازه‌ای از مواد است. کارآفرینی و نوآوری از مشخصه‌های یک اقتصاد رو به رشد است. نوآوری و شکوفایی نیز به‌عنوان محرک رشد پایدار شناخته می‌شود. ایده اصلی بر این نکته استوار است که نوآوری سبب افزایش تولید از طریق افزایش توان تولید افراد و نهایتاً رشد اقتصادی می‌شود. بر مبنای این ایده نیز سال ۱۳۸۷ به‌عنوان سال «نوآوری و شکوفایی» معرفی شد (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹).

۱۴.۲.۲. نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در اقتصاد مقاومتی: یک مسئله‌ی دیگر در

سرفصل اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش‌بنیان است. وجود شرکت‌های دانش‌بنیان و فعالیت‌های اقتصادی دانش‌بنیان جاده‌ی باز و امیدبخشی است که با همراهی و ایفای نقش دانش‌کاران می‌توانند به مقاوم سازی اقتصاد کمک نمایند. اهمیت فعالیت‌های پژوهشی نظیر راه اندازی ستادهای دانشجویی برای فعالیت‌های بدیع و نوآورانه در اقتصاد مقاومتی از راه‌کارهای نویدبخش در این زمینه است. در پژوهشی که توسط محمدی مقدم و همکاران (۱۳۹۱) انجام شده است رابطه معناداری بین اقتصاد مقاومتی، مدیریت دانش و گرایش کارآفرینانه بررسی شده است. بر اساس نتایج این پژوهش بین اقتصاد مقاومتی و گرایش کارآفرینانه همبستگی بالایی مشاهده شده است. همچنین در بین ابعاد اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی بالاترین همبستگی و مقابله با دشمن پایین‌ترین همبستگی را با گرایش کارآفرینانه دارد. اقتصاد دانش بنیان بالاترین و مدیریت مصرف پایین‌ترین همبستگی را با مدیریت دانش دارد. گرایش کارآفرینانه با مدیریت دانش دارای همبستگی معناداری است. همبستگی استقلال و برتری جویی رقابتی با مدیریت دانش، مقداری منفی است. بیشترین همبستگی مثبت بین نوآوری و مدیریت دانش و کمترین همبستگی مثبت بین مخاطره‌پذیری و مدیریت دانش می‌باشد (محمدی مقدم و همکاران، ۱۳۹۱).

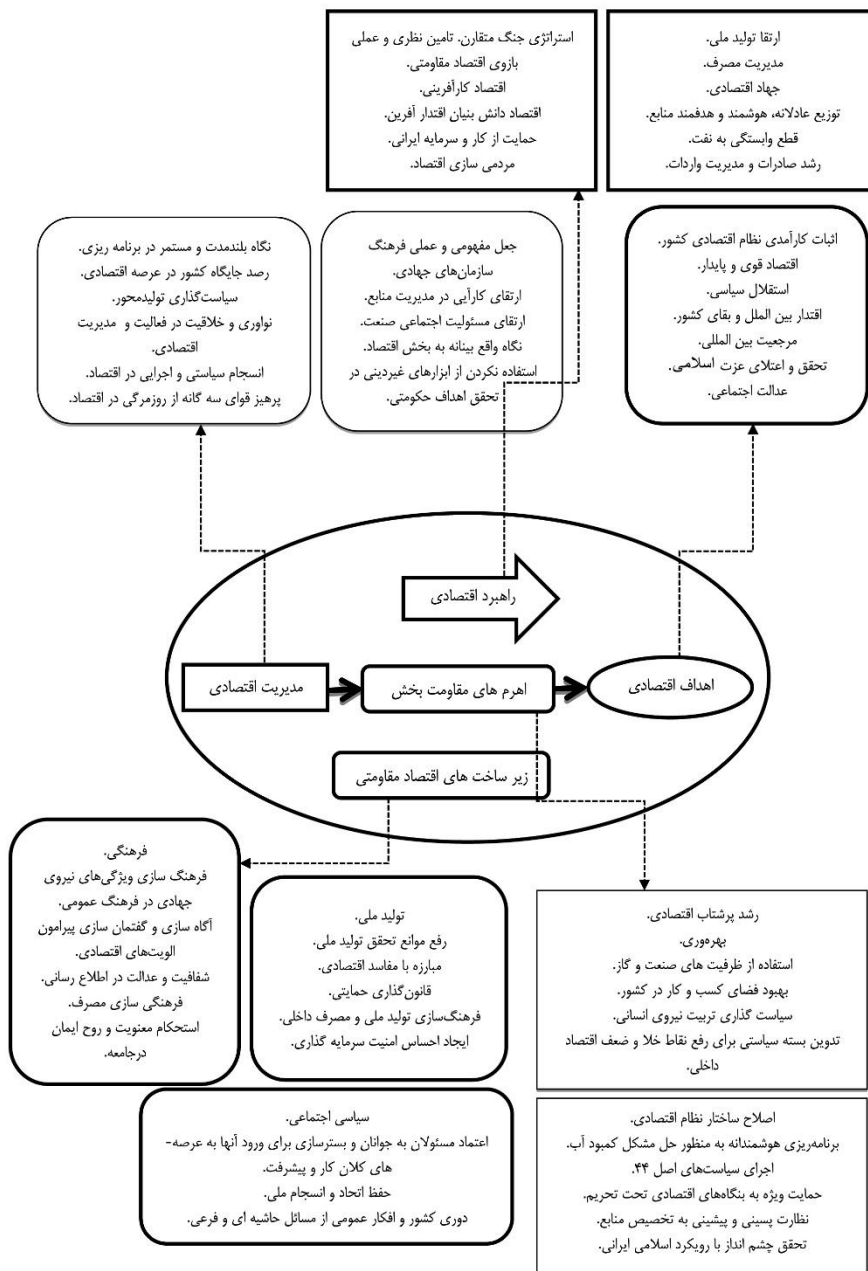
شکل ۳. بررسی رابطه اقتصاد مقاومتی، گرایش کارآفرینانه و مدیریت دانش.

در ادامه مدل پژوهشی ترابزاده و همکاران (۱۳۹۲) که از روش تحقیق کیفی و از بیانات رهبری در زمینه اقتصاد مقاومتی استخراج شده است، ارائه می‌شود. پنج مقوله اصلی و مفاهیم آن همراه با تعاملات در این مدل گنجانده شده است:

شکل ۴. مدل پژوهشی استخراج شده از مقولات و مفاهیم مقاومت اقتصادی

بررسی ابعاد اقتصاد مقاومتی در شهرداری شیراز

۳. راه کارهای اقتصاد مقاومتی در شهرداری شیراز

بر اساس مواد ۱ و ۳ قانون شهرداری مصوب سال ۱۳۴۵، شهرداری نهادی است که طبق ضوابط مشخصی تاسیس و دارای شخصیت مستقل حقوقی است و اداره امور شهر را (به استثناء وظایفی که به عهده سایر ادارات و سازمان‌ها و موسسات دولتی تابعه وزارت‌خانه‌ها می‌باشد) در محدوده و حریم شهر زیر نظر شورای اسلامی شهر که اعضای آن برگزیده مردم شهر می‌باشند به عهده داشته و طبق تعریف قانونی اخیر به عنوان نهاد مستقل، عمومی و غیر دولتی محسوب می‌شود. به مفهوم دیگر شهرداری نوعی نهاد محلی است که در محدوده‌های فوق قوانین و مقررات و ضوابط قانونی مربوط به شهر را در ابعاد مختلف و وسیع اعمال می‌نمایند. از طرفی، برخلاف سایر ادارات و سازمان‌های دولتی، منابع مالی لازم برای اداره امور شهر را نیز از مردم شهر دریافت و به مصرف ارائه سرویس‌ها و خدمات شهری و نگهداری و عمران و آبادی و توسعه کمی و کیفی همان شهر تحت نظارت شورای اسلامی شهر می‌رسانند.

اگرچه هزینه‌ها در شهرداری به دلیل تنوع فعالیت‌ها و خدمات و حجم عظیم فعالیت‌های عمرانی، بیش از هر سازمانی متأثر از تورم کلی در کشور است، ولی دقت کافی در عملکرد شهرداری‌ها و شیوه عمل آنان، ساختار تشکیلاتی، نحوه ارائه خدمات و اجرای پروژه‌های عمرانی نشانگر این واقعیت است که افزایش هزینه‌ها فقط متأثر از نرخ تورم نمی‌باشد، بلکه دلایلی به شرح ذیل دارد:

- افزایش قابل توجه فعالیت‌های عمرانی شهرداری‌ها طی سال‌های اخیر و در مقایسه با قبل از انقلاب.
- پذیرش برخی وظایف و فعالیت‌های جدید که عمدتاً فعالیت‌های پرهزینه و بدون درآمد می‌باشند.
- افزایش و بهبود خدمات شهری توسط شهرداری‌ها که لازمه صرف هزینه‌های بسیار است.
- امکانات رفاهی بیشتر برای کارکنان شهرداری و پرداخت حقوق و دستمزد.
- ساختار تشکیلاتی و نیروی انسانی نامناسب که بعضاً شناخت لازم در جهت شیوه‌های مناسب کنترل هزینه‌ها ندارند.

- عدم به کارگیری صحیح از فناوری اطلاعات و ارتباطات و شیوه‌های مکانیزه مناسب جهت فعالیت‌های مختلف.
 - عدم انطباق شیوه‌های مورد عمل توسط برخی شهرداری‌ها با شرایط و وسعت شهرهای کنونی و زمان حاضر.
- با توجه به موارد فوق و عوامل تاثیرگذار دیگر و به رغم تاثیر غیر قابل انکار بر عملکرد و افزایش هزینه شهرداری‌ها، می‌توان ادعا نمود که امکان اصلاح کاهش هزینه‌های شهرداری به میزان زیادی وجود دارد، بنابراین در این بخش به مواردی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در شهرداری‌ها اشاره می‌شود (جمالی نژاد، ۱۳۹۲).

۱.۳. تحقق شهر الکترونیک، شهروند الکترونیک و شهرداری الکترونیک:

شهر الکترونیک، شهری است که اجرای بیشتر فعالیت‌های آن از طریق سیستم‌های الکترونیک و اینترنت امکان‌پذیر باشد. در چنین شهری ضرورتی ندارد مردم برای انجام کارهای روزمره خود مانند پرداخت قبوض، اخذ پروانه ساختمان، پرداخت عوارض و جرائم، خرید املاک و یا کالا وقت زیادی را صرف کرده و به طور فیزیکی حضور بهم رسانند، بلکه تمام این امور را می‌توان از طریق رایانه شخصی خود که به اینترنت متصل است انجام دهند.

مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی شهری و برنامه‌های شهرداری از جمله ارتباط با شهردار، مدیران و کارکنان شهرداری‌ها تا حد زیادی تسهیل می‌شود. خدمات به شهروندان به گونه‌ای مطلوب‌تر با هزینه کمتر ارائه می‌شود. شهرداری الکترونیک مزایای زیادی را در راستای کاهش هزینه‌ها به همراه خواهند داشت که بخشی از آنها عبارت است از:

- کاهش ترافیک شهر با توجه به کاربرد اینترنت در فعالیت‌های شهری شهروندان
- تقلیل آلودگی هوا با کاهش ترافیک شهری
- صرفه جویی در وقت و انرژی
- صرفه جویی در سرمایه‌گذاری بیشتر روی روش‌های قدیمی اداره شهر:

زیرساختارهای ایجادشده توسط شهر الکترونیک باعث می‌شود که سرمایه‌گذاری آتی شهر بر مبنای زیرساختارهای نوین صورت بگیرد و از سرمایه‌گذاری بیشتر بر روی روش‌های قدیمی خودداری شود. در این صورت صرفه‌جویی قابل ملاحظه‌ای در تخصیص منابع مالی انجام می‌شود.

▪ صرفه‌جویی در ایجاد زیرساخت‌های لازم برای توسعه‌های آتی شهر: با ایجاد یک زیرساخت مناسب (که توسط شهر الکترونیک ایجاد می‌شود)، توسعه آتی شهر نیاز به ایجاد همزمان زیرساخت‌ها نخواهد داشت. به طور مثال، پس از اینکه سیستم کارت اعتباری در شهر راه‌اندازی شد، دیگر ضرورتی ندارد جهت پروژه‌های بعدی شهر که نیاز به این سیستم دارند، سرمایه‌گذاری مجددی انجام داد.

▪ درآمد مستمر شهری با به وجود آمدن شهرداری الکترونیک: ایجاد سیستم‌های پرداخت عوارض، جرائم و قبوض به صورت برخط باعث می‌شود که تاخیرهای ایجاد شده در پرداخت‌ها (که عمدتاً به دلیل عدم فرصت زمانی کافی برای مردم صورت می‌گیرد) کاهش یابد و در نتیجه زمینه ایجاد یک درآمد با ثبات برای شهر فراهم شود. این امر امکان بودجه‌ریزی دقیق‌تری سالانه و اعمال مدیریت استراتژیک را برای مدیران شهری با توجه به نقدینگی قابل تحقق فراهم می‌سازد.

▪ تسریع، تسهیل، تکریم و اعتماد سازی در شهرداری (جمالی نژاد، ۱۳۹۲؛ شکوری مقدم، ۱۳۹۲).

۲.۳. اقتصاد مقاومتی با تاکید بر مقوله مهندسی ارزش:

مهندسی ارزش یک فن نظام یافته در رویکرد ارزش‌گرایی و در چارچوب مدیریت پروژه است. هدف مهندسی ارزش، زمان کمتر برای رسیدن به مرحله بهره‌برداری بدون افزودن بر هزینه‌ها یا کاستن از کیفیت کار است. مهندسی ارزش یک تکنیک برای افزایش ارزش در یک پروژه یا محصول است. مدیریت ارزش مفهومی متفاوت و گسترده‌تر از مهندسی ارزش دارد و مهندسی ارزش یکی از چندین زیربخش‌های آن محسوب می‌شود. مهندسی ارزش بر تفکر و به ویژه تفکر گروهی، بر

خرد جمعی، انتقادپذیری، خلاقیت، استفاده از نیروهای کاردان و متخصص و بر اجتناب از کلی‌گویی به منظور مشخص کردن کارکرد اصلی یک محصول و یا یک طرح عمرانی به منظور یافتن هزینه‌های پنهان و غیرضروری تولید یک فرآورده یا خدمات یا فعالیت عمرانی و حذف یا کاستن از هزینه‌های زاید متمرکز است (نایب زاده، ۱۳۹۲).

مدیریت بهینه از جمله موثرترین عوامل تاثیرگذار بر کاهش هم‌ه‌ی هزینه‌های شهرداری است. انتخاب مدیران مجرب که از آگاهی‌ها و توانایی‌های لازم نسبت به شیوه‌های مدرن اداره امور شهرها برخوردارند؛ نظیر توانایی لازم به منظور استفاده از ظرفیت‌های موجود کارکنان و ایجاد امکانات رفاهی لازم برای آنها، توانمندی لازم برای واگذاری فعالیت‌ها به بخش خصوصی و پیمانکاران واجد صلاحیت، نظارت عالی بر حسن اجرای پروژه‌ها و انجام آن در زمان تعیین شده با کیفیت مناسب، داشتن تخصص کافی برای تشخیص طرح‌های اولویت‌دار و ضروری، انتخاب بهترین روش تامین تاسیسات و تجهیزات شهری، اجرای پروژه‌های مختلف با حداقل هزینه ممکن و حفظ کیفیت مطلوب و امکان جلب مشارکت‌های مردمی در اداره امور شهرها، می‌تواند به نحو قابل توجهی در کاهش هزینه شهرداری‌ها و در نهایت تحقق اقتصاد مقاومتی موثر باشد. در این زمینه می‌توان اقدامات زیر را انجام داد:

- برگزاری دوره‌های آموزشی مهندسی ارزش برای مدیران و کارشناسان مرتبط با موضوع (که هم اکنون نیز در حال انجام است).
- ایجاد تیم‌های تخصصی مهندسی ارزش.
- برگزاری کارگاه‌های تخصصی با رویکرد بهینه‌سازی در تخصیص انواع هزینه‌ها و اعتبارات شهرداری‌ها با حضور سایر شهرداری‌های کشور.
- مستندسازی تجارب هم‌ه‌ی پروژه‌های در دست انجام و انجام شده در شهرداری شیراز و ثبت و نگهداری در سامانه مدیریت دانش به منظور جلوگیری از اتلاف وقت و منابع در موارد مشابه.

۳.۳. موارد قابل توجه دیگر که می‌تواند در شهرداری (شیراز) به منظور تداوم مسیر

اقتصاد مقاومتی انجام پذیرد به شرح زیر است:

۱. تشکیل ستاد مرکزی اقتصاد مقاومتی: این ستاد مرکزی می‌تواند با حضور تمامی معاونین شهرداری شیراز در سطح کلان و با هدایت معاونت برنامه‌ریزی، تشکیل شود که موضوعات مرتبط را بررسی و به کارگروه‌های تخصصی ابلاغ نمایند. در این زمینه به‌عنوان مثال طرح بررسی هزینه‌های جاری و کاهش آن، طرح ایجاد پیوست‌های فرهنگی در امور اجرایی نظیر ساختمان سازی و شهرسازی مورد بررسی و توجه قرار گیرند.

۲. ایجاد کارگروه‌های تخصصی اقتصاد مقاومتی در تعدادی از حوزه‌های کلیدی و تداوم فعالیت‌های آنها. این کارگروه‌های تخصصی در شهرداری شیراز می‌تواند در زمینه‌های زیر تشکیل شود:

- کارگروه اقتصاد مقاومتی و هزینه‌های پروژه‌های عمرانی
 - کارگروه اقتصاد مقاومتی و مصرف انرژی
 - کارگروه اقتصاد مقاومتی و فناوری اطلاعات
 - کارگروه اقتصاد مقاومتی و پژوهش‌های کاربردی (این کارگروه می‌تواند از فعالیت‌های ترکیبی از سایر کارگروه‌ها نیز بهره‌برده و با همکاری مدیران و کارشناسان علاقه‌مند همراه با تدابیر انگیزشی فعالیت‌های خود را اثربخش نماید).
- آنها می‌توانند موارد قابل اجرا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی را در جلسات ماهانه خود بررسی کنند.

۳. استفاده از تین کلاینت‌ها^۷ بجای رایانه‌های شخصی: تین کلاینت یک رایانه‌ی کوچک برای شبکه‌های رایانه‌ای است که در عین استفاده از کمترین منابع سخت‌افزاری، بالاترین کارایی و امنیت را برای شبکه‌های رایانه‌ای به همراه می‌آورد. تین کلاینت می‌تواند دارای سیستم عامل و یا فاقد سیستم عامل باشد و انواع سیستم‌عامل‌های ویندوز، میکروسافت، لینوکس و یونیکس را می‌توان بر روی آنها

نصب و اجرا نمود.

آنها فاقد هر گونه قطعه مکانیکی مانند هارد دیسک و فن هستند، بنابراین نگهداری آنها آسان تر است و به صرف وقت و هزینه کمتری نیاز دارد. این دستگاه‌ها نسبت به رایانه‌های شخصی حرارت کمتری تولید می‌کنند و برای محیط‌هایی که تعداد رایانه‌های زیادی را بکار می‌گیرند، مناسب هستند. آنها توان مصرفی بسیار کمی حدود ۳۰ وات (بسته به نوع) دارند و بسیار مقرون به صرفه هستند. مدیران شبکه در سازمان‌های دولتی اقبال بیشتری نسبت به تین کلاینت دارند زیرا کاربری را آسان و کنترل مبادی ورودی و خروجی اطلاعات به سازمان را امکان‌پذیر می‌سازد. از آنجا که معمولاً تین کلاینت اطلاعات را بصورت محلی ذخیره‌سازی نمی‌کند، مدیران شبکه نگران از دست رفتن و آسیب دیدن اطلاعات محلی کلاینت‌ها نیستند. از این رو تین کلاینت‌ها نیازی به استفاده از آنتی ویروس ندارند. علاوه بر آن استفاده از تین کلاینت، موجب کاهش هزینه‌های انرژی مصرفی و نگهداری سیستم می‌شود (ویکی پدیا، دانشنامه آزاد، ۱۳۹۰). بطور خلاصه ویژگی‌های مهم تین کلاینت را می‌توان بدین شرح خلاصه کرد: ۱. ابعاد کوچک و حجم کم، ۲. مصرف انرژی کم، ۳. امنیت بالا، ۴. امکانات مناسب.

۴. تشکیل دانشگاه شهرداری‌ها، امکان دریافت بورسیه و تسهیلات تحصیلی در رشته‌های مرتبط با امور شهری و ایجاد رشته‌های تخصصی در موسسات علمی و کاربردی شهرداری‌ها می‌تواند مدیران و کادر مورد نظر شهرداری‌ها را به علم روز آشنا نموده و از این طریق بهبود مورد نظر در کیفیت و ساختار نیروی انسانی و در نهایت افزایش بهره‌وری را ایجاد نماید.

۵. جلوگیری از موازی کاری‌ها. شناسایی نقاطی که هزینه‌های سنگینی را بدون بهره‌وری و اثربخشی لازم مصرف می‌کنند. به عنوان مثال در شهرداری شیراز نیاز به بازبینی موازی کاری‌های سازمان عمران و خدمات موتوری، سازمان پارک‌ها و فضای سبز و پسماند، می‌باشد. به گزارش یکی از مدیران شهرداری تهران، حدود ۴٪ هزینه‌های شهرداری تهران در امور فرهنگی و اجتماعی استفاده می‌شود که بخشی از آن نظیر ایجاد بسته‌های فرهنگی مردمی بدون کارایی لازم، پارچه نویسی‌های متعدد تبلیغاتی

بدون اثربخشی و ... زائد است. در این راستا اجرای سیستم کارسنجی و زمان‌سنجی در شهرداری به منظور حذف کارها و وظایف تکراری و موازی و استفاده بهینه از امکانات و زمان موثر است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۸۸؛ جمالی نژاد، ۱۳۹۲).

۶. اجرایی شدن مدیریت هماهنگ شهری که باعث کاهش چشم‌گیر هزینه‌های جاری و عمرانی در سطح شهر و جلوگیری از اتلاف منابع و موازی کاری‌ها خواهد شد.

۷. یک‌پارچه‌سازی سازمانی: رفع پراکندگی جغرافیایی معاونت‌ها و سازمان‌ها و مجتمع ساختن آنها در ساختمانی واحد می‌تواند از اتلاف بسیاری از منابع مالی، انرژی، انسانی و ... جلوگیری نماید و علاوه بر این پیامد مثبت و حائز اهمیت رضایت‌مندی شهروندان را به همراه داشته باشد.

۸. بهینه‌سازی مدیریت سیستم حمل و نقل عمومی از طریق: الف) در اختیار قرار دادن سیستم حمل و نقل عمومی استاندارد، کارآمد و مناسب. ب) ارائه وسیله نقلیه ارزان قیمت با خدمات گران در بخش حمل و نقل خصوصی.

۹. استفاده از ارزیابی زیست محیطی استراتژیک یا SEA (SEA فرآیند سیستماتیک و فعال برای ارزیابی متناسب بودن مرحله تصمیم‌سازی، کیفیت زیست محیطی و پیامدهای حاصل از دیدگاه کلان حاکم بر ارائه راه‌های جایگزین توسعه در سیاست‌ها و برنامه‌های جامع و کاربردی است که مجموعه پیوسته‌ای از ملاحظات بیوفیزیکی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را به کار می‌گیرد).

۱۰. استفاده از انرژی‌های نو و تجدید شونده به جای استفاده از روش‌های کهنه و سنتی در مدیریت انرژی. نظیر استفاده از پنل‌های انرژی خورشیدی.

۱۱. اصلاح نظام بودجه‌ریزی و توجه به محاسبه بهای تمام شده خدمات شهرداری: از آنجایی که بودجه ضرورتی است که محدودیت منابع آن را ایجاد کرده است، نخستین پیام هر سند بودجه این است که سازمانی در صدد است تا منابع محدود خود را بین نیازهای نامحدود به شکلی متناسب توزیع نماید. بودجه در شهرداری‌ها ابزاری است برای کنترل پیشرفت کار و حصول اطمینان از انجام آن، طبق برنامه پیش-

بینی شده، بنابراین اختصاص هدف‌مند اعتبار به فعالیت‌های شهرداری می‌تواند ضمن شفاف‌سازی نحوه‌ی توزیع منابع، امکان پایش عملیاتی و انتظار برای دسترسی به نتایج هزینه‌ها را فراهم آورد (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۸۸؛ فخار صادق).

۱۲. اهمیت در اجرای بودجه ریزی عملیاتی: بودجه‌ریزی عملیاتی عبارت است از بودجه‌ای که بر اساس وظایف، عملیات و پروژه‌های لازم تخصیص داده می‌شود. مزایای بودجه‌ریزی عملیاتی صرفه‌جویی است و مزایای دیگر آن عبارتند از: شفاف‌سازی فرآیند بودجه‌ریزی، پرهیز از موازی‌کاری، ارتقای کارآمدی، افزایش کارایی و اثربخشی عملکرد سازمان از طریق تمرکز منابع در جهت ضروری‌ترین نتایج، مسئولیت‌پذیرتر ساختن مدیران در قبال تصمیماتی که روی نتایج بودجه تاثیر می‌گذارد و ... (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۸۸؛ فخار صادق).

عوامل داخلی و خارجی متعددی در طراحی و اجرای بودجه‌ریزی عملیاتی در شهرداری‌ها تاثیرگذارند که در این میان عناصر کلیدی نظیر برنامه‌ریزی، تحلیل هزینه‌ها، مدیریت عملکرد، توانمندسازی از طریق مدیریت تغییر، نظام پاسخ‌گویی و نظام‌های انگیزشی مورد تاکید هستند.

▪ ابعاد مختلف برنامه‌ریزی که بایستی مورد توجه و بهبود قرار گیرند: تدوین هدف‌های کمی بدون شناخت پتانسیل‌های اجرایی (هدف‌گذاری غیرواقعی)، ایجاد ارتباط شفاف میان اهداف برنامه‌های کوتاه مدت و ردیف‌های اعتبارات، تغییرهای پرسرعت سیستم پویای شهر و لزوم بازنگری در نظام برنامه‌ریزی استراتژیک، تغییرات متعدد در مدیریت حوزه‌های مختلف و ...

▪ ابعاد مختلف تحلیل هزینه‌ها که نیاز به توجه و بهبود دارد: مشکلات مربوط به محاسبه هزینه‌های سربار، مشکلات مبهم بودن فرآیندها و سیستم‌های انجام کار و خروجی‌های سازمان و ...

▪ ابعاد مختلف مدیریت عملکرد که نیاز به بهبود دارد: مبهم بودن شاخص‌های عملکردی و ارتباط آن با اهداف، ضعف در تبدیل شاخص‌های کیفی به کمی، فقدان مدیریت شهری یک‌پارچه و موازی‌کاری در دستگاه‌های مختلف خدمات شهری،

تغییرات سریع مدیریتی و به تبع امکان تغییر بر اساس سلاقی فردی مدیران.

▪ برخی از ابعاد مدیریت تغییر در شهرداری‌ها که نیاز به بررسی و توجه دارند عبارت‌اند از: عدم توجه به نتایج کاربردی کوتاه مدت اثرگذار، عدم شناخت کامل نسبت به تغییر، وجود سیستم‌های فشار برای تغییر به جای کشش و جذب، حرکت‌های سریع و غیر تدریجی در جهت تغییر، عدم آمادگی و شناخت کافی برخی از کارگزاران نسبت به ساختار و تشکیلات شهرداری و

▪ در نظام پاسخ‌گویی و انگیزشی مواردی نظیر فقدان استانداردهای مشخص در حیطه خدمات، گستردگی ساختار و تشکیلات شهرداری و عدم واگذاری فعالیت‌ها به بخش خصوصی، ضعف در نظام پاداش و تنبیه، چارچوب‌های غیر منعطف نظام پاداش و پاسخگویی نیاز به بررسی و بهبود دارند.

۱۳. اجرای طرح‌های مربوط به نظام پیشنهادها در شهرداری به منظور اجرای مدیریت مشارکتی در شهرداری.

۱۴. سرمایه‌گذاری در ایجاد برخی تاسیسات از جمله مجموعه‌های تجاری، پارکینگ‌ها، پایانه‌ها، میدان‌های میوه و تره‌بار، شهر بازی و مواردی از این قبیل، چنانچه با مطالعه کافی و توجیه اقتصادی لازم انجام شود، می‌تواند قسمتی از درآمدهای شهرداری را تشکیل دهد.

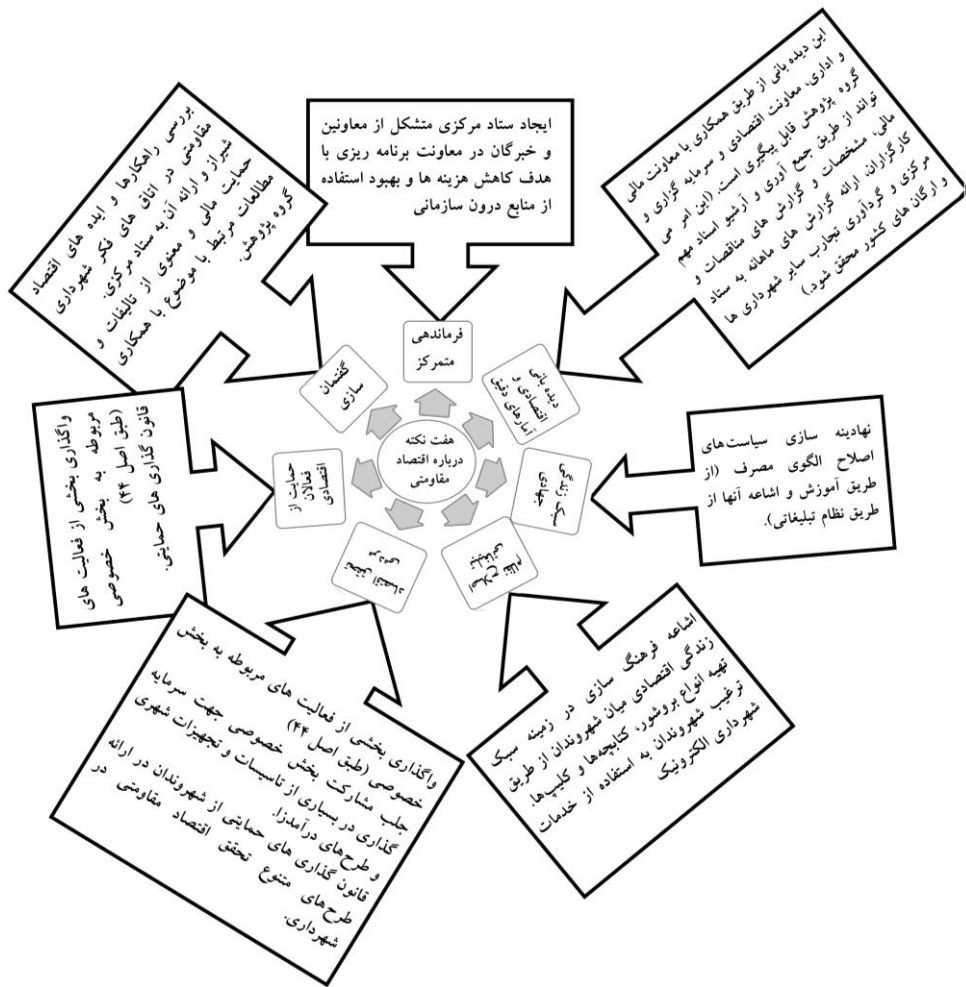
۱۵. در حال حاضر سازمان‌ها، موسسه‌ها و شرکت‌های مختلفی وابسته به شهرداری‌ها هستند که نمی‌توانند هزینه‌های خود را تامین نموده و شهرداری‌ها ناگزیر به تامین همه یا بخشی از هزینه‌های این سازمان‌ها می‌باشند. خودکفایی این سازمان‌ها و عدم نیاز به اعتبارات شهرداری، بخش قابل توجهی از هزینه‌های شهرداری را کاهش خواهد داد.

۱۶. برون‌سپاری بخشی از خدمات شهری که در شهرداری شیراز باعث ایجاد هزینه‌های سنگین و اتلاف بخشی از منابع مالی است. البته این امر نیاز به بررسی دقیق راه حل‌ها و پیامدهای آنها دارد.

در ادامه مبتنی بر مدل شماره یک تعدادی از پیشنهادهایی که می‌توان در شهرداری

شیراز استفاده نمود، ارائه شده است:

شکل ۵. پیشنهادهایی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در شهرداری شیراز.

۴. جمع بندی

اقتصاد مقاومتی حرکتی انفعالی نیست، بلکه به معنای آمادگی روحی و عملی برای مقاومت در برابر حملات اقتصادی دشمن، پاسخ به آن در کوتاه مدت، حرکت به

سمت طراحی الگوی اقتصادی اسلامی و پیشرفت در بلندمدت است. اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نمی‌باشد بلکه یک چشم انداز بلندمدت پیش روی اقتصاد ایران است. این واژه مفهوم شکوفایی اقتصادی و رفع مشکلات موجود در زیربخش- های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است. از آنجایی که شهرداری‌ها دولت‌های کوچک شده‌ای هستند که با ارائه خدمات به شهروندان سروکار دارند، یکی از ارگان‌های مهم و اثربخش در پیاده‌سازی راه‌کارهای اقتصاد مقاومتی محسوب می‌شوند. شهرداری شیراز با بکارگیری راه‌کارهایی نظیر بهبود خدمات شهرداری الکترونیک، تاکید بر مقوله مهندسی ارزش در پیاده‌سازی پروژه‌ها، شناسایی موازی کاری‌ها و اصلاح آنها، برون‌سپاری بخشی از خدمات شهری، استفاده از انرژی‌های تجدید شونده و ... می‌تواند در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی گام‌های بلندی در سطح کشور بردارد.

منابع

- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور، ۱۳۸۹/۰۶/۱۶.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۹۱/۰۵/۰۳.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش‌بنیان، ۱۳۹۱/۰۵/۰۸.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان، ۱۳۹۱/۰۵/۱۶.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهوری و اعضای هیئت دولت، ۱۳۹۱/۰۶/۰۲.
- بیانات مقام معظم رهبری در حرم مطهر رضوی علیه السلام، ۱۳۹۲/۰۱/۰۱.
- ابراهیمی، سعید؛ فردانی، سعید؛ محمدنبی، زهره و والیانی، نوشین. (۱۳۸۸). سومین کنفرانس بین‌المللی بودجه ریزی عملیاتی. بررسی و تحلیل استراتژیک استقرار نظام بودجه ریزی عملیاتی در شهرداری اصفهان (با استفاده از روش ماتریس

(SWOT).

بیغامی، عادل. (۱۳۹۱). ۱۰ نکته درباره تحقق اقتصاد مقاومتی. بازیابی در اردیبهشت ماه ۱۳۹۳، از پایگاه اطلاع رسانی و دفتر حفظ آثار آیت الله خامنه‌ای:

<http://farsi.khamenei.ir/others-note?id=20559>

بیغامی، عادل. (۱۳۹۱). اقتصاد مقاومتی؛ اقتصاد دفاعی یا ترمیمی؟ بازیابی در اردیبهشت ۱۳۹۳، از پایگاه اطلاع رسانی و دفتر حفظ آثار آیت الله خامنه‌ای:

<http://farsi.khamenei.ir/others-note?id=20551>

ترابزاده، محمدصادق؛ سجادیه، سید علیرضا و سمیعی نسب، مصطفی. (۱۳۹۲). بررسی ابعاد و مولفه‌های اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای. جلد دهم. شماره ۳۲: ۴۶-۳۱.

جلیلی کامجو، سید پرویز. (۱۳۹۱). برهان. چرا اقتصاد مقاومتی یک ضرورت است؟ بازیابی از برهان: <http://borhan.ir/NSite/FullStory/News/?Id=4048>.

جمالی‌نژاد، مهدی. (۱۳۹۲). اصلاح الگوی مصرف در بستر شهرداری‌ها. اندیشه و پژوهش. شماره ۹۴. سال ۹: ۲۶-۱۸.

حسین زاده بحرینی، محمدحسین. (۱۳۹۲). اقتصاد مقاومتی؛ راهکاری برای توسعه. مشکوه. شماره ۱۱۸: ۱۵۵-۱۳۸.

سیف، اله مراد. (۱۳۹۱). الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران. فصل‌نامه آفاق امنیت، شماره ۱۶: ۱۹-۵.

شکوری مقدم، محسن. (۱۳۹۲). پایگاه خبری شهر الکترونیک. از شهرداری سستی تا شهرداری شبکه‌ای، از پایگاه خبری شهر الکترونیک: <http://ecnn.ir/news-6656.aspx>

طغیان، مهدی. (۱۳۹۲). دیگران. اصلاح الگوی مصرف و کالاهای مصرفی، بازیابی در اردیبهشت ۱۳۹۳، از پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای: <http://farsi.khamenei.ir/others-note?id=23107>.

فخار صادق، مزگان. (بی تا). معاونت اداری و مالی شهرداری مشهد. بازیابی در

اردیبهشت ۱۳۹۳، از وب‌گاه معاونت اداری و مالی شهرداری مشهد:
official.mashhad.ir/articles/90652.html. اهمیت بودجه‌ریزی در مدیریت شهری.

فیروزآبادی، مرتضی. (۱۳۹۱). دیگران. بازیابی در اردیبهشت ۱۳۹۳، از پایگاه اطلاع رسانی و حفظ آثار آیت الله خامنه‌ای: <http://farsi.khamenei.ir/others-note?id=21459>.

محمدی مقدم، یوسف؛ ذوالفقاری، حسین؛ علی‌پور، میثم و رسولیان، پریسا. (۱۳۹۱). بررسی رابطه اقتصاد مقاومتی، گرایش کارآفرینانه و مدیریت دانش. فصل‌نامه مدیریت سازمان‌های دولتی، بهار: ۱۲۰-۱۰۷.

نایب‌زاده، مریم. (۱۳۹۲، تیرماه ۳۰). تبیان. مهندسی ارزش (قسمت دوم)، بازیابی در اردیبهشت ۱۳۹۳، از وب‌گاه تبیان: <http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=252320>.

ویکی پدیا، دانشنامه آزاد. (۱۳۹۰). بازیابی در اردیبهشت ۱۳۹۳. از ویکی پدیا، دانشنامه آزاد. کلاینت-تین. <http://fa.wikipedia.org/wiki/تین>. تین کلاینت.